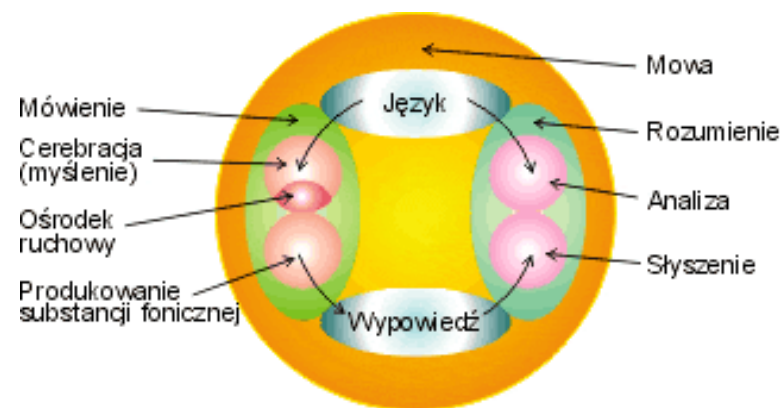

MOWA I JEJ SKŁADNIKI

Mowa - według T. Milewskiego (1975) - to **dźwiękowe porozumiewanie** się dwóch osób, w którym jedna drugą o czymś powiadamia. Porozumiewanie się ludzi jest możliwe dzięki znajomości języka, który jest systemem wyrazów i reguł gramatycznych. Sama znajomość języka nie wystarczy jednak do tego, aby nawiązać kontakt słowny z otoczeniem - niezbędne jest jeszcze opanowanie umiejętności mówienia i rozumienia tekstów słownych. Mowa bowiem nie jest umiejętnością wrodzoną; co więcej, jest jak gdyby czynnością wtórną układów: oddechowego i pokarmowego, których zadaniem pierwotnym jest zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych naszego organizmu. Dziecko rodzi się z ogólną dyspozycją do nauczenia się języka i jego realizacji w postaci mowy. Przystawianie języka i mowy odbywa się podczas nieustannego kontaktu otoczenia z dzieckiem i dziecka z otoczeniem, władającym określonym językiem. Dziecko pozbawione kontaktów społecznych nie nauczy się języka.

Składniki mowy: język, tekst, nadawanie, odbiór informacji

Język, rozumiany jako system znaków służący do porozumiewania się w obrębie danej społeczności. Jest to dwuklasowy system, składający się z symboli (fonemów, morfemów i leksemów) oraz układu zasad, na podstawie których budowane są wypowiedzi słowne (Milewski 1975 r.). Język stanowi zatem zbiór symboli, które objęte są wzajemnymi zależnościami wynikającymi z wytwarzania i odbioru dźwięków, podlegających centralnie sterowanym regułom językowym. Składa się z semantyki, fonologii i gramatyki. Język jest nie tylko narzędziem myślenia, ale przede wszystkim narzędziem komunikacji, co stanowi jego pierwotną funkcję. Otóż nie sam język przekazujemy w trakcie mówienia, lecz językowo zorganizowane komunikaty, czyli wypowiedzi, które są interpretowane przez ich odbiorcę (Kaczmarek, 1995 r.).

Tekst (językowo zorganizowana **wypowiedź, komunikat**), posiadający - w zależności od rodzaju przekazu - odmienną postać (substancję), która jest determinowana przez kanał przepływu informacji. W efekcie powstają różne rodzaje tekstów (słowny, pisany, sygnalizowany), stanowiące wynik przekazu. W każdym tekście można wyróżnić: **treść (myśl)**, tj. językowo zorganizowaną informację (wybór odpowiednich symboli językowych) - czyli strukturę semantyczną tekstu; **formę językową** - struktura gramatyczna tekstu; **substancję (nośnik myśli)** - czyli postać tekstu, zdeterminowaną rodzajem przekazu, występującą w płaszczyznach: segmentalnej (głoski, litery, sygnały) i suprasegmentalnej (czynniki prozodyczne: rytm, melodia i akcent).

Nadawanie mowy, czyli przekaz informacji różnymi kanałami odpowiednio do postaci tekstu. Zarówno mówienie, pisanie, jak i sygnalizowanie to budowanie tekstu w postaci fonicznej, graficznej, optycznej, czy akustycznej. A zatem, mówienie, pisanie i sygnalizowanie można określić jako substancjalizację myśli (Kaczmarek, 1966 r.).

Odbiór informacji odpowiednio do rodzaju przekazu może być: słuchowy, wzrokowy, dotykowy. Odbiór rozumiany jako percepcja, tj. rozumienie komunikatu słownego, oznacza rozszyfrowanie zawartych w nim treści, co odbywa się poprzez dekodowanie struktury gramatycznej. Warto jednak pamiętać, że określona wypowiedź nabiera pełnego znaczenia dopiero w kontekście, w jakim jest wypowiedziana, w powiązaniu z różnymi niejęzykowymi zachowaniami nadawcy (Kaczmarek, 1985 r.).